Utrechts Landschap

BEHEERPLAN

Amerongse Bovenpolder en Amerongse Bos

Auteur:
Markus Feijen

Datum:
6-4-2020

Status:
Definitief

INHOUDSOPGAVE

1 AANLEIDING 2

2 AMERONGSE BOVENPOLDER EN AMERONGSE BOS 3

2.1 Ligging 3
2.2 Beleid 4
SNL doelen natuurbeheerplan 4
Natura2000 doelen 5
KRW doelen 6
Vegetatielegger Rijkswaterstaat 6
Aardkundige waarden 7
Archeologie 7
Cultuurhistorie 9

3 EVALUATIE BEHEER 10

4 DOELSTELLINGEN 12

4.1 Amerongse Bovenpolder 12
Natuur 12
Recreatie 13

4.2 Amerongse Bos 13
Natuur 13
Cultuur 14
Recreatie 14

5 INRICHTINGS- EN BEHEERMAATREGELEN 15

5.1 Inrichtingsmaatregelen 15
Amerongse Bovenpolder 15
Amerongse Bos 16
5.2 Beheermaatregelen 16
Amerongse Bovenpolder 16
Amerongse Bos 17

BIJLAGEN 20
Bijlage 1 Bosopstandenkaart Amerongse Bos 20
Bijlage 2 Beheerkaart Amerongse Bovenpolder 21
Bijlage 3 Beheerkaart Amerongse Bos 22

1 AANLEIDING

Utrechts Landschap is beheerder van bijna 5.700 ha natuur, landschap en erfgoed in de provincie Utrecht. Voor al onze natuurgebieden stellen we een beheerplan op, waarin onze doelen voor dat natuurgebied zijn vastgelegd. Het beheerplan is een belangrijk onderdeel van onze beheercyclus. Alle gecertificeerde natuurorganisaties werken volgens een dergelijke cyclus. De beheercyclus is een periode van plannen, uitvoeren, monitoren en evalueren. Elk beheerplan zal gemiddeld genomen één maal per zes jaar worden getoetst door middel van een Kwaliteitstoets. De kwaliteitstoets is een essentieel onderdeel in de beheercyclus en kwaliteitszorg van Utrechts Landschap. Een PDCA-gecontroleerde omgeving helpt ons om onze ambities waar te maken of tijdig bij te sturen. Kwaliteitstoetsen hebben tot doel te beoordelen of de natuurdoelen zoals opgeschreven in de beheerplannen gerealiseerd (kunnen) worden. Anders gezegd: of het gevoerde beheer, de uitgevoerde (her)inrichtingsmaatregelen en uitgevoerde kwaliteitsimpulsen het beoogd effect hebben. Het beheerplan wordt na de toets aangepast of herbevestigd en kan dan weer 6 jaar mee. Mocht na de toets blijken dat het plangebied en beheer stabiel zijn en de doelen gehaald of zeer haalbaar zijn, dan kan een aanbeveling volgen om voor dat beheerplan over te stappen naar een 12-jarige toetsingscyclus. Utrechts Landschap benut de kwaliteitstoetsen tevens om de in- en externe kennisuitwisseling een stevige impuls te geven als vast onderdeel van de formele beheercyclus. Uitwisseling van kennis en ervaring met externe deskundigen draagt bij aan de verdere professionalisering van het natuurbeheer en beschouwen we als belangrijk nevendoel.

2 AMERONGSE BOVENPOLDER EN AMERONGSE BOS

2.1 LIGGING

Het Amerongse Bos en de Amerongse Bovenpolder vormen een gradiënt van hoog naar laag en daarmee verbonden vochtigheid en voedselrijkdom. Het gebied vormt een dwarsdoorsnede van de Utrechtse Heuvelrug en gaat over in het rivierenlandschap van de uiterwaarden, met als zuidgrens de Nederrijn. Het gebied ligt ten oosten en zuiden van Amerongen en wordt grotendeels begrensd door bezittingen van Staatsbosbeheer (SBB). De provinciale weg N225 deelt het plangebied in tweeën. Ten zuiden ligt de Bovenpolder, ten noorden de akkers en vervolgens het bos (zie kaart 1).

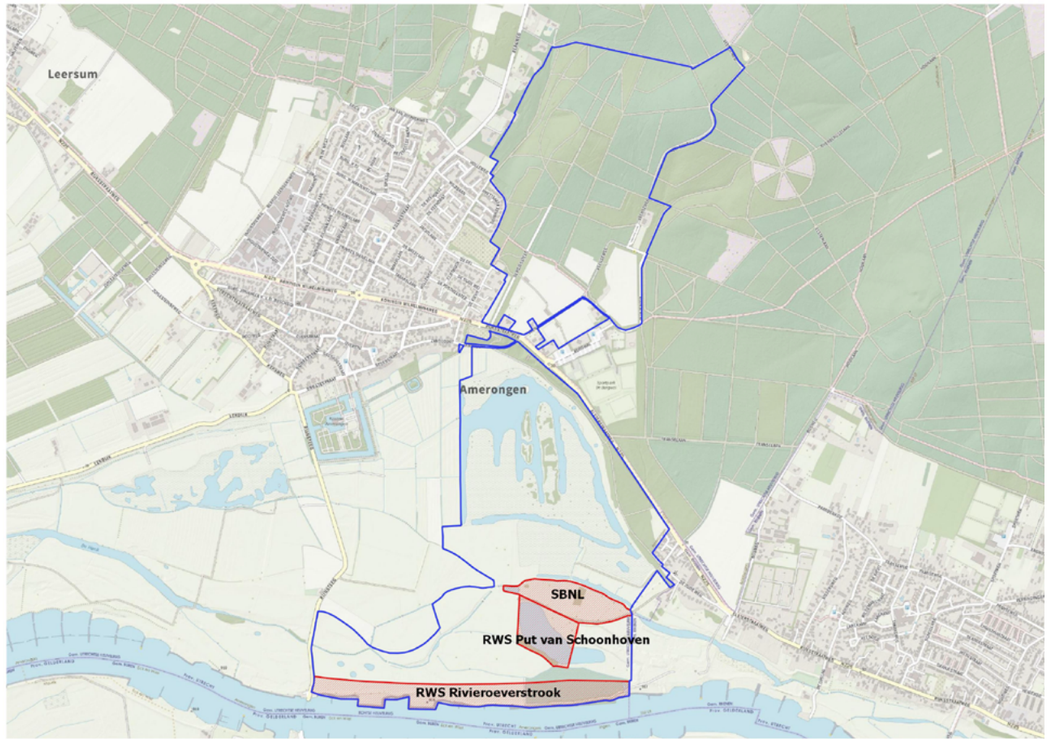

△ Kaart 1. Eenvoudige topografie plangebied. In eigendom: blauw outline, in beheer: rood gearceerd

Gebied	Opp. (ha)	Eigendom
Amerongse Bos	95,30	UL
Amerongse Bovenpolder	112,49	UL
Rivieroeverstrook	13,73	RWS
Put van Schoonhoven	5,66	RWS
SBNL terrein (het Spijk)	6,28	SBNL
Totaal in eigendom	**207,79**	
Totaal in beheer	**233,46**	

△ Tabel 1. Oppervlakteverdeling plangebied

2.2 BELEID

SNL doelen natuurbeheerplan

Op onderstaande kaart zijn de SNL beheertypen voor het Amerongse Bos en de Amerongse Bovenpolder Oost uit het Natuurbeheerplan 2020 en zichtbaar.

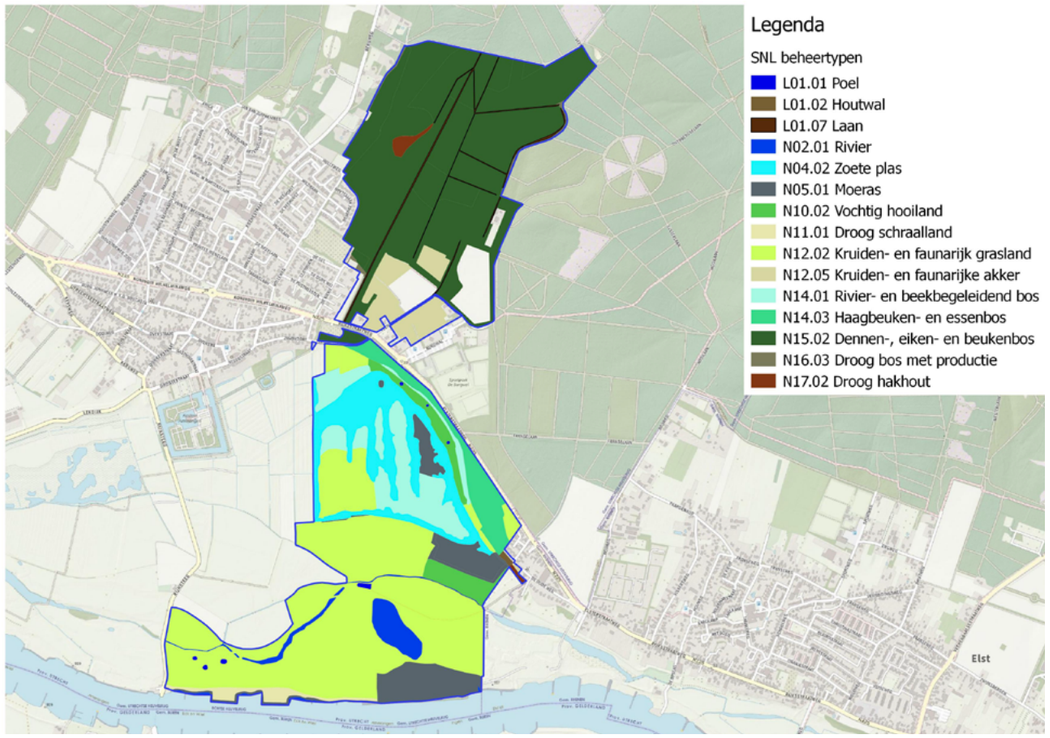

△ Kaart 2. SNL beheertypen Natuurbeheerplan 2020

Natura2000 doelen

De Amerongse Bovenpolder Oost is onderdeel van het Natura2000 gebied Rijntakken. De Bovenpolder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied voor de volgende soorten (broedvogels in italic):

- **Bijlage I** *roerdomp*, *woudaapje*, kleine zwaan, wilde zwaan, brandgans, nonnetje, *porseleinhoen*, *kwartelkoning*, goudplevier, kemphaan, *zwarte stern*, *ijsvogel*, *blauwborst*
- **Bijlage II** *dodaars*, fuut, *aalscholver*, toendrarietgans, kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobeend, tafeleend, kuifeend, meerkoet, scholekster, kievit, *watersnip*, grutto, wulp, tureluur, *oeverzwaluw*, *grote karekiet*.

De soorten uit bijlage 1 hebben een wat bredere bescherming dan die uit bijlage 2. Formeel gaat het bij de soorten uit bijlage 2 vooral om trekvogels en bij de soorten uit bijlage 1 ook om het beschermen van broedgelegenheid. In de Nederlandse praktijk is dit onderscheid lastig vol te houden, omdat veel soorten uit bijlage 2 ook als broedvogel aanwezig zijn en een aantal uit bijlage 1 juist niet.

Een klein deel van de Amerongse Bovenpolder Oost is aangewezen als habitatrichtlijngebied (zie kaart 3). Het betreft:

- H6120, Stroomdalgraslanden (licht mint groen op kaart 3);
- H6430A, Ruigten en zomen (moerasspirea). Rood/zalmroze gestreept op kaart 3;
- H91E0A, Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen). Groen/rood gestreept op kaart 3;
- H91F0, Droge hardhoutooibossen (rood op kaart 3).

Bij het PAS-veldbezoek 2018 is geconcludeerd dat het type H6120 niet aanwezig is in de Bovenpolder.

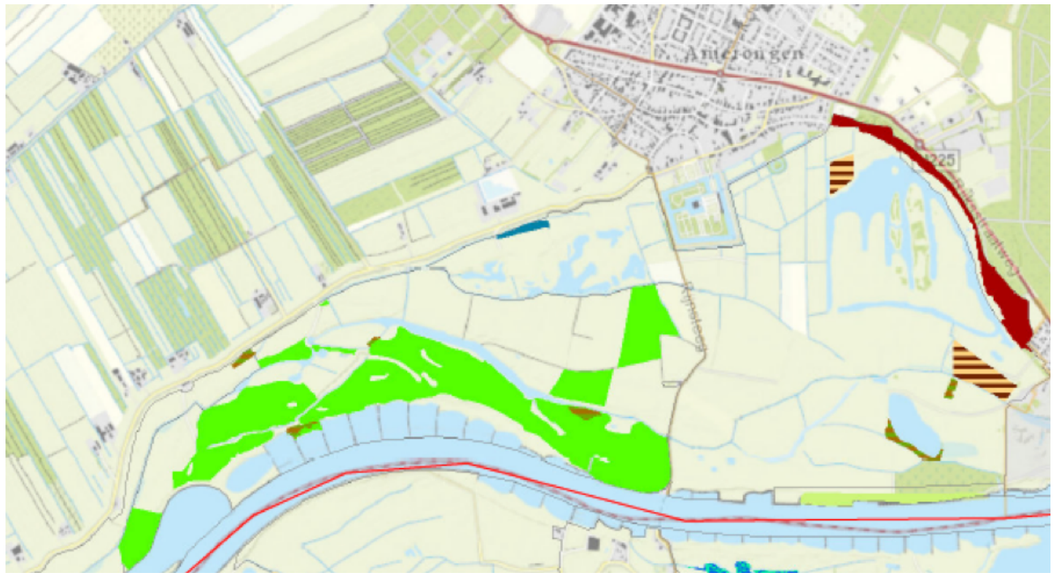

△ Kaart 3. Habitattypen Amerongse Bovenpolder. Voor kleurlegenda zie bovenstaande opsomming. Groen (in west): glanshaverhooiland

KRW doelen

De Neder-Rijn is aangemerkt als 'sterk veranderd waterlichaam' vanwege vergaande ingrepen in de hydromorfologie. Het waterlichaam Nederrijn-Lek is getypeerd als watertype R7: Langzaam stromende rivier/nevengeul op zand/klei. Voor de Neder-Rijn zijn de volgende ecologische kwaliteitselementen relevant: macrofyten, macrofauna en vissen. Geen van de kwaliteitselementen voldoet op dit moment. De biologische kwaliteit van de Nederrijn voor macrofyten en macrofauna is matig, die voor vissen slecht. De maatregelen in de Amerongse Bovenpolder waren in de eerste instantie dan ook gericht op het verbeteren van de omstandigheden van vis, gevolgd door macrofyten en macrofauna. Doelstelling van de getroffen maatregelen[1]:

- Creëren van een stromende eenzijdig aangetakte rivierkwelgeul met een omvangrijk oppervlak aan ondiep water.
- Creëren van een kwel gevoed watersysteem, ter verbetering van de huidige aquatische ecologische kwaliteiten van het watersysteem (schoon en helder water).
- Creëren van leefgebieden (onder andere om te paaien) voor rheofiele vissen en macrofauna, alsmede voor diadrome en limnofiele vissen en herpetofauna.
- Bevorderen van vismobiliteit, zowel binnen het gebied als tussen de kwelgeul en de rivier.
- Creëren van natte overgangszones met de omgeving (rietzones, natte graslanden en periodiek overstromende (slikkige) oevers).
- Voor zover inpasbaar benutten van de KRW-doelen voor de vogelsoorten van het Natura 2000-gebied (ijsvogel en porseleinhoen).

Vegetatielegger Rijkswaterstaat

De vegetatielegger geeft de norm voor begroeiing aan in het hele rivierbed. (zie: https://geoservices.rijkswaterstaat.nl/apps/pdokkaart/applicaties/vegetatielegger). Een belangrijk deel van de Amerongse Bovenpolder bestaat uit mengklassen. Er worden drie vormen onderscheiden:

Mengklasse	gras en akker	riet en ruigte	bos	struweel
90/10	minimaal 80%	Maximaal 20%		
70/30	minimaal 30%	Onbepaald	Maximaal 40%	
50/50	minimaal 10%	Onbepaald	Maximaal 60%	

△ Tabel 2. Begroeiingsnormen verschillende mengklassen

Binnen het plangebied betreft het de mengklasse 70/30.

De rivierkwelgeul, uitbreiding put van Schoonhoven, hoogwatervluchtplaats en moerasstroken aangelegd in de periode na 2014 zijn nog niet in de legger verwerkt. Daarnaast staat een deel van het Rijnmoeras als grasland in de legger. Ook de situatie in het Grote moeras wijkt lokaal af van de legger.

1 Adviesbureau Jos Rademakers Ecologie en Ontwikkeling "Verificatie & Validatie ecologische eisen en doelen KRW project Amerongen 2015"

Aardkundige waarden

Binnen het plangebied liggen aardkundig waardevolle terreinen. Het betreft twee smeltwaterdalen in het Amerongse Bos (zie kaart 4).

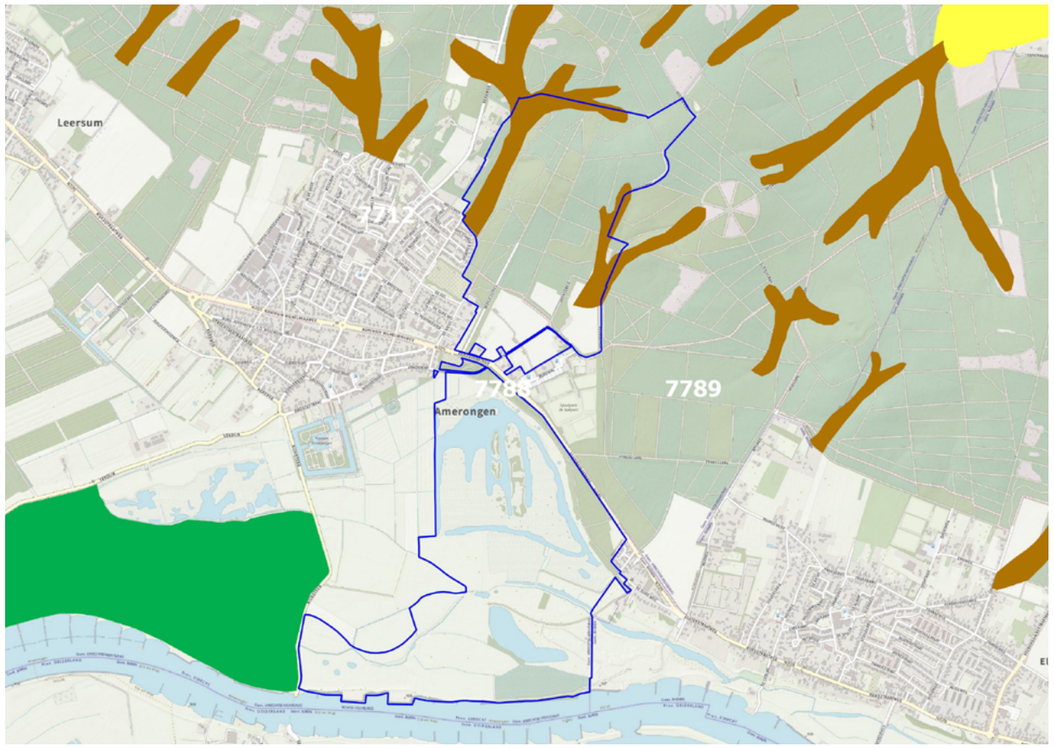

△ Kaart 4.Aardkundig waardevolle terreinen. Bruin: sneeuwsmeltwaterdal; geel: uitblazingslaagte; groen: kronkelwaard (oeverwal en oude rivierbedding)

Archeologie

Het gemeentelijk beleid (Utrechtse Heuvelrug) ten aanzien van archeologie is gebaseerd op de archeologische verwachtingswaarde. Op kaart 5 staat het beleid weergegeven. Vrijstelling betreft de oppervlakte waarbinnen geen archeologisch onderzoek verplicht is bij bodemroerende activiteiten dieper dan 30cm beneden maaiveld.

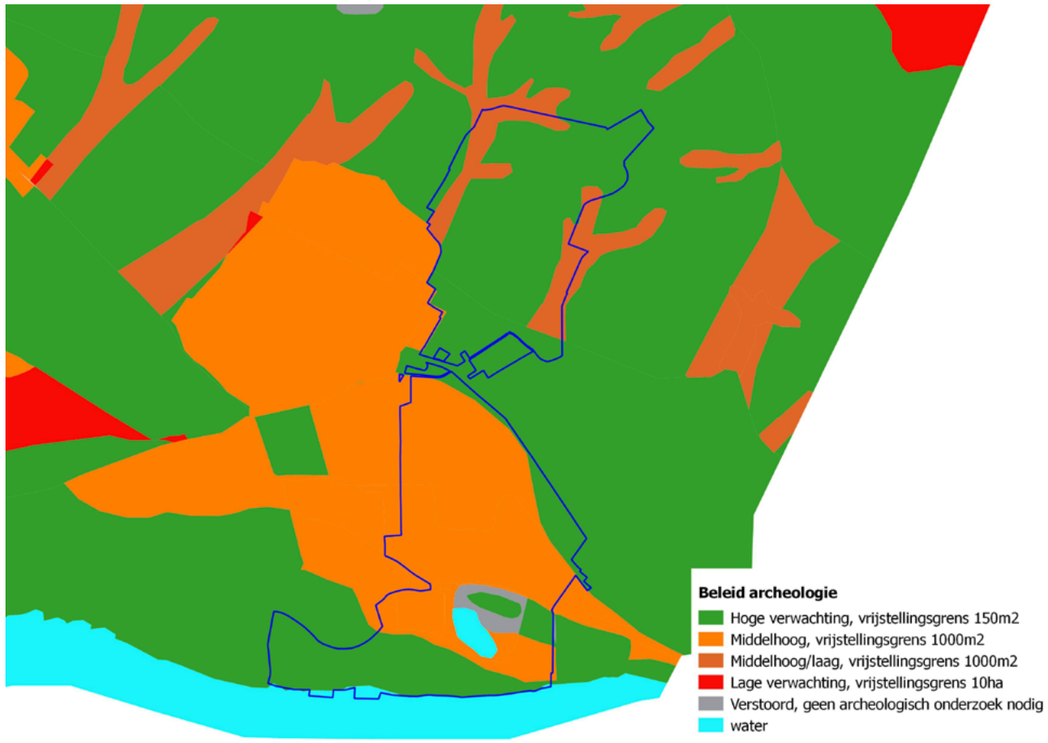

△ Kaart 5. Beleidskaart archeologie gemeente Utrechtse Heuvelrug

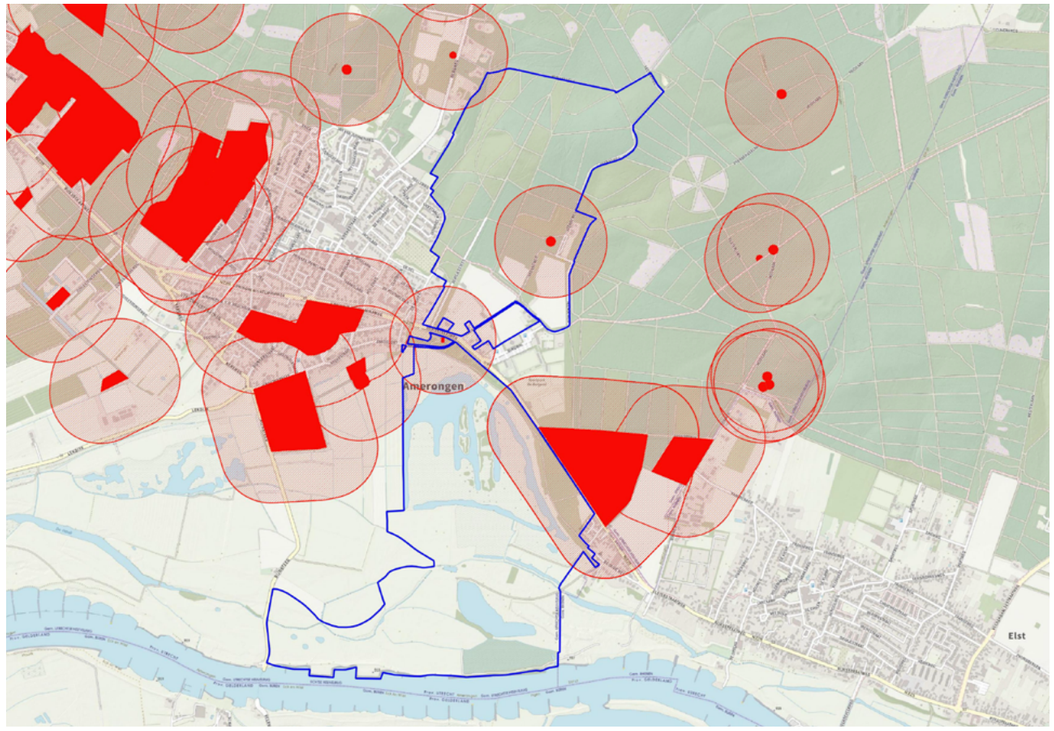

△ Kaart 6. Archeologische monumentenkaart. Rood: archeologische monumenten met daaromheen 50m bufferzones

Binnen het plangebied liggen twee beschermde archeologische monumenten (zie kaart 6). In het Amerongse Bos ligt een heuvel van antropogene oorsprong (in 2005 gevonden). Waarschijnlijk betreft het een grafheuvel. Direct ten zuiden van de provinciale weg liggen de restanten van een tentoonstellingsgalg.

Cultuurhistorie

Drie van de 4 tabaksschuren binnen het plangebied op de Amerongse Eng zijn als rijksmonument beschermd, zie kaart 7. De vierde (tegenover het informatiecentrum) is een gemeentelijk monument.

Rond molen 't Wissel (rijksmonument 12312) in Elst ligt een in het bestemmingsplan vastgestelde vrijwaringszone ter bescherming van het molenbiotoop. Dat betekent bouwwerken binnen twee zones beneden bepaalde hoogtes dienen te blijven, waardoor de molen voldoende wind vangt. Het akkertje met houtwal (hakhout) bij 't Wissel valt binnen dit molenbiotoop.

△ Kaart 7. Rijksmonumenten (met de betreffende nummers) binnen het plangebied Het betreft drie tabaksschuren

3 EVALUATIE BEHEER

Onderstaande kaarten en tabellen vatten de resultaten van de doelstellingen uit het beheerplan ten aanzien van natuur voor respectievelijk deelgebied Amerongse Bovenpolder en Amerongse Bos samen.

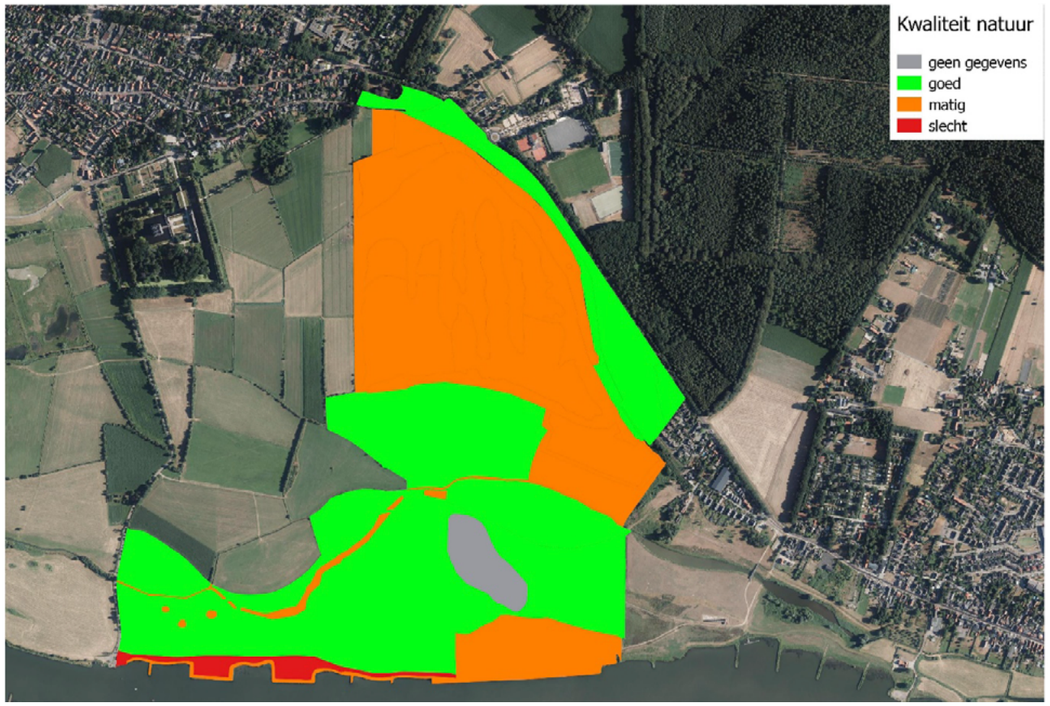

△ Kaart 8. Samenvatting resultaten doelstellingen natuur uit beheerplan

Doel beheerplan 2011-2021	Behaald resultaat	SNL type	SNL kwaliteit
Mozaïek vegetatietypen uiterwaard		N12.02**	
Mozaïek kwelmoeras (grote moeras)		N04.02/N05.01/N14.01	N14.01 in ontwikkeling
Broedvogels (grote) moeras		N05.01	
Rivierkwelgeul		N02.01	niet bepaald
Plas met kranswieren*	?	N02.01	niet bepaald
Stroomdalgrasland		N11.01	
Vochtige tot natte hooilanden		N10.02	
Bos gradiënt op overgang		N14.01/N14.03	
Zoomvegetatie Onderlangs		N14.01	geen apart SNL type

*Niet onderzocht
**In principe betreft de UL doelstelling de volledige mozaïek aan riviergebonden

Kwaliteit natuur
geen gegevens
goed
matig
slecht

△ Tabel 3. Samenvatting resultaten doelstellingen natuur uit beheerplan

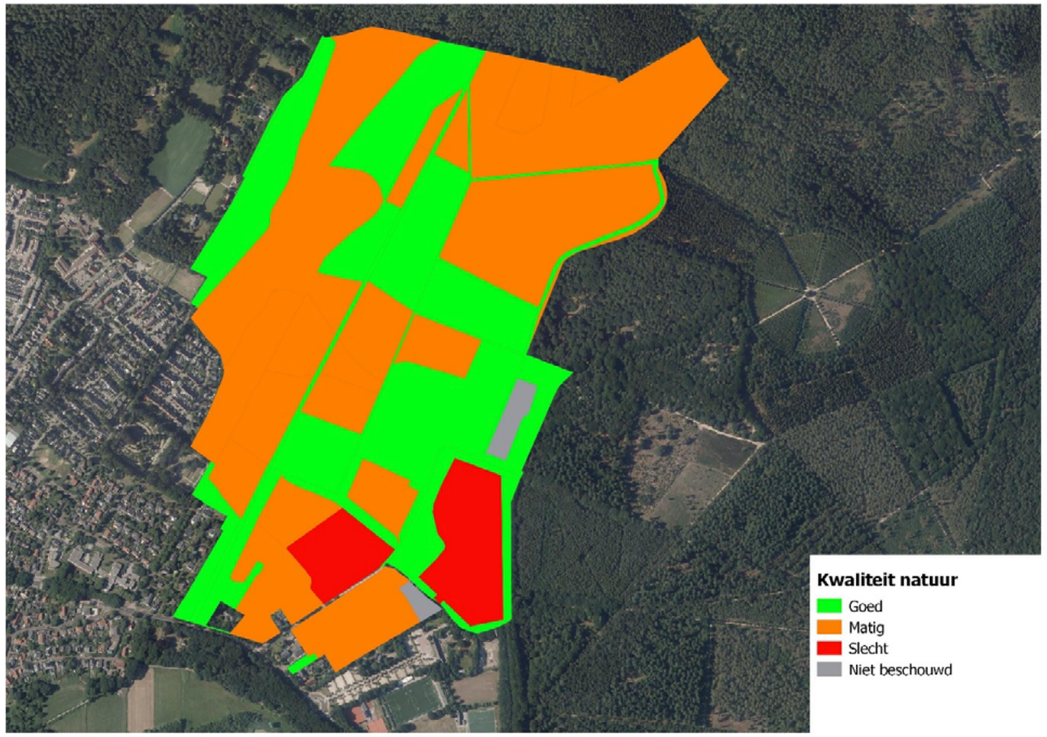

△ Kaart 9. Samenvatting resultaten doelstellingen natuur uit beheerplan. De kwaliteit van de is gebaseerd op leeftijd en daarmee samenhangend holtes in bomen

Doel beheerplan 2011-2021	Behaald resultaat	SNL type	SNL kwaliteit
Kruiden- en vogelrijke akkers		N12.05	
Geleidelijke overgangen akkers		N12.05	
Structuurrijk gevarieerd oud bos		N15.02	
Open ruimtes in bos		N15.02	
Lanenstructuur		L01.07	

△ Tabel 4. Samenvatting resultaten doelstellingen natuur uit beheerplan

Kwaliteit natuur
Goed
Matig
Slecht
Niet beschouwd

4 DOELSTELLINGEN

4.1 AMERONGSE BOVENPOLDER

De doelstelling van Het Utrechts Landschap met de Amerongse Bovenpolder:
Instandhouden en versterken van het half natuurlijke rivieroeverlandschap grotendeels onder invloed van begrazing, bestaande uit een mozaïek van verschillende aan de uiterwaarden gebonden levensgemeenschappen met een bij dit terrein passende beperkte openstelling.

Natuur

Doel:
Een afwisselend landschap bestaande uit een mozaïek van bloemrijke stroomdalgraslanden, natte strooiselruigtes, ruigtes, zachthoutooibos, hardhoutooibos, struweel en mantelvegetaties, moerasvegetaties, oevervegetaties en open water. Met voor de Amerongse Bovenpolder bijzonder de volgende doelstellingen:

- Een moeras met een natuurlijk peilregime (onder invloed van bevers) en een mozaïek van moerasvegetaties met waterriet, nat rietland, zachthoutooibos en op termijn hardhoutooibos. Dit moeras biedt een broed- en foerageerbiotoop aan tal van moerasvogels en steltlopers, waaronder porseleinhoen, watersnip, roerdomp, grote karekiet, lepelaar, blauwborst en waterral;
- Een door rivierkwel gevoede geul, met een watervegetatie van fonteinkruiden, watergentiaan, groot blaasjeskruid, waterranonkels en waterlelie. De oeverzone bestaat uit droogvallende slikken, riet-, zegge- en biezenvegetaties. In deze zone staan kwelindicatoren als holpijp en beekpunge. Deze kwelgeul is belangrijk voor stroomminnende vissoorten, zoals riviergondel;
- Een plas, deels gevoed door (rivier)kwel met rijke kranswierenvegetaties.
- Een zomerkade met zeldzame vegetaties behorende tot de stroomdalvariant van de kamgrasweide en het verbond der droge stroomdalgraslanden (Sedo-Cerastion), afgewisseld met oud meidoornstruweel. Op deze zandige zomerkade zeldzame zandbijen (Andrena spp.).

De doelstelling voor het Onderlangs:[2]
Instandhouden en versterken van het bos op de overgang van Heuvelrug naar uiterwaard, van arm en droog (Berken-Eikenbos) naar rijk en nat (Essen-Iepenbos) dat via struweel en zoomvegetaties overgaat in grondwater gevoede hooilanden.

De beboste gradiënt naar hooiland bestaat uit:

- Eiken-Haagbeukenbos met een bloemenpracht van voorjaarsbloeiers als bosanemoon, gewone vogelmelk, lelietje-der-dalen en bleeksporig bosviooltje;
- Abelen-Iepenbos met een grote populatie slangenlook en soorten als maarts viooltje en vingerhelmbloem;
- Zachthoutooibos gedeeltelijk onder invloed van kwel;
- Geleidelijke overgangen naar de hooilanden Onderlangs, bestaande uit struweel van meidoorn, kardinaalsmuts, zoete kers en hazelaar en een bloemrijke zoom behorende tot de Kruisbladwalstro-associatie en de Associatie van Dauwbraam en Marjolein. Deze vegetatie is onder andere van groot belang voor zeldzame vlinders (op termijn mogelijk sleedoornpage).
- Vochtige tot natte bloemrijke graslanden en dotterbloemhooilanden onder invloed van schoon grondwater en kwel. Deze hooilanden zijn onder andere van belang voor watersnip en porseleinhoen.
- Poelen met kwelvegetaties (o.a. waterviolier) en amfibieën (waaronder op termijn de kamsalamander).

Recreatie

Doel:

- Een binnen de natuurwaarden passende beperkte openstelling, waarbij met name vanaf Onderlangs (uitkijktoren) de rijkdom van de Bovenpolder wordt ervaren.

Gegeven de hoge natuurwaarde en de bescherming van de Amerongse Bovenpolder als Vogelrichtlijngebied is de passende openstelling beperkt. De voorzieningen Onderlangs, o.a. een uitkijkplatform worden in stand gehouden. In de winter is een deel van de Bovenpolder toegankelijk via een laarzenpad: we kiezen voor seizoensafsluiting tijdens het broedseizoen.

4.2 AMERONGSE BOS

De doelstelling van Het Utrechts Landschap met het Amerongse Bos.
Instandhouden en versterken van het boslandschap, dat bestaat uit gemengd, grotendeels inheems bos met een uitgebreid lanenstelsel dat op de flank overgaat in een kleinschalig cultuurlandschap in de vorm van een akkercomplex met daarbinnen een ruime mate van openstelling passend bij de hoge natuurwaarde.

Natuur

Doel ten aanzien van het bos:

- Een structuurrijk gevarieerd oud bos, met een hoge biodiversiteit, een hoog aandeel inheems (loof)hout en hoog aandeel staand en liggend dood hout van verschillende diameters, inclusief zware stammen en in verschillende verteringsstadia;
- Kleinschalige open ruimtes met kruidenrijke heischrale vegetaties;
- Een lanenstructuur van beuk die zowel ruimte biedt aan holenbroeders, specifiek boommarters en zwarte specht, als intact de historische verbinding met kasteel Amerongen laat zien.

Doel ten aanzien van het akkercomplex op de Amerongse Eng:

- Behoud en herstel van kruidenrijke akkers die ruimte bieden aan grote aantallen bedreigde akkerplanten (o.a. soorten uit de Korensla associatie). Deze

2 Inclusief rabattenpercelen ten zuidoosten van het grote moeras

akkers herbergen een grote diversiteit en massaliteit aan insecten (waaronder een levensvatbare populatie kleine parelmoervlinder) en bieden (daarmee) jaarrond ruimte aan akker- en bosrandvogels en vogels van het kleinschalige cultuurlandschap (zoals geelgors);
- Geleidelijke overgangen van deze akkers naar het bos via soortenrijk struweel en verschillende zoomvegetaties, onder andere als broed- en foerageerbiotoop voor vogels van het kleinschalige cultuurlandschap.

Cultuur

Doel:
- Instandhouden en versterken van de cultuurhistorische structuur bestaande uit lanen en een historisch akkercomplex;
- Instandhouden van de archeologische monumenten;

De lanenstructuur als belangrijke drager van de eerste bosaanleg (ontginning heide) en daarmee als intacte historische verbinding met kasteel Amerongen wordt in stand gehouden en waar nodig hersteld. Deze lanen hebben een grote ecologische meerwaarde in het bos, als onderkomen voor holenbroeders. De structuur van het akkercomplex (perceel indeling) wordt in stand gehouden, waarbij het zowel vanuit ecologie als cultuurhistorie zeer gewenst is om de twee aanwezige maispercelen om te vormen naar graanakkers.

Recreatie

Doel:
- Een binnen de natuurwaarden passende openstelling waarbij de verschillende toegestane recreatievormen kwalitatief gefaciliteerd worden

Er wordt gestreefd naar een openstelling en zonering die passend is binnen de aanwezige natuurwaarden. Aanwezige voorzieningen worden in stand gehouden en richten zich met name op wandelen. Honden zijn aangelijnd op wegen en paden toegestaan en los onder appel in het westelijke deel van het bos. Daarnaast is een single-track, als onderdeel van de MTB-route Amerongen in het bos aanwezig.

△ Amerongse bos. Foto: Renk Ruiter

5 INRICHTINGS- EN BEHEERMAATREGELEN

5.1 INRICHTINGSMAATREGELEN

Amerongse Bovenpolder

Om het gewenste niveau van natuurkwaliteit, zoals beschreven in de doelstellingen van dit beheerplan, te kunnen bereiken zijn naast regulier beheer een aantal inrichtingsmaatregelen (projecten) noodzakelijk (zie kaart 10):
- **Uitbreiding oppervlak waterriet in Grote moeras.** Aangezien verder verhogen van het waterpeil waardoor landtongen onder water komen te staan waarschijnlijk niet haalbaar is, is verlaging van het maaiveld (met circa 50cm) van een deel van de landtongen noodzakelijk ter bevordering van waterriet en helofytenvegetaties. Door deze verlaging wordt de ontwikkeling van wilgenstruweel onmogelijk gemaakt. Geschikte locaties zijn de westelijke landtongen met grazige vegetatie en de meest oostelijke landtong. Ook in het zuidoostelijke, meer kwelgevoede, deel van het moeras liggen op kleinere schaal kansen. Locaties met een ontwikkeling richting hardhoutooibos (zwarte els en berk) zijn niet geschikt, omdat deze ontwikkeling ecologisch zeer waardevol is;
- **Vergroten ruimte rivierkwelgeul.** Dit project bestaat uit verbreding van de stroomgeul en aanleg natuurvriendelijke kwelgevoede oever (plasdras) aan de zuidzijde (oever met schouwpad). Een mogelijkheid daarbij is om de schaal te vergroten, met meer vrijheid voor het water om zelf een weg te zoeken;
- **Vergroten peildynamiek Rijnmoeras.** De mogelijkheden tot winterse inundatie van dit moeras worden onderzocht. Aanpassingen aan de huidige coupure (inlaat) zijn noodzakelijk;
- **Onderzoek haalbaarheid Stroomdalgrasland.** De haalbaarheid van stroomdalgrasland (droog schraalland) op de zomerkade wordt onderzocht. Dit onderzoek bestaat uit een bodemanalyse en plagexperimenten.

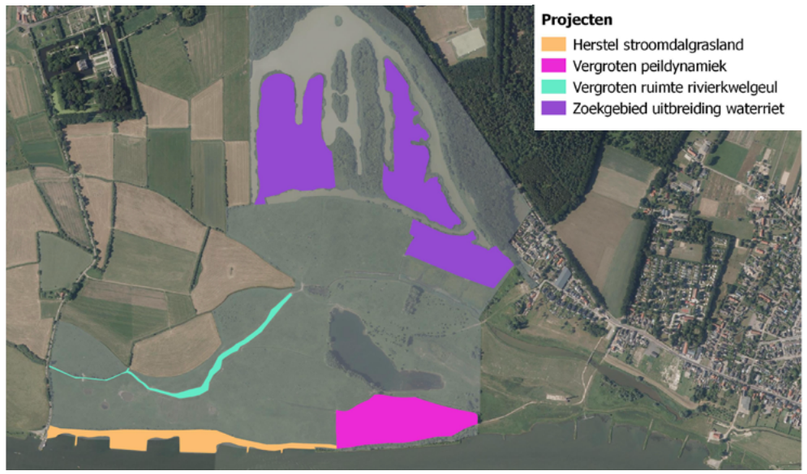

△ Kaart 10. Inrichtingsmaatregelen Amerongse Bovenpolder

Amerongse Bos

Om het gewenste niveau van natuurkwaliteit, zoals beschreven in de doelstellingen van dit beheerplan, te kunnen bereiken zijn naast regulier beheer een aantal inrichtingsmaatregelen (projecten) noodzakelijk:

- **Aanleg geleidelijke overgangen akkers.** Het betreft de aanplant van (besdragend) struweel op overgang bos en akker.
- **Aanleg meidoornhagen langs akkers Veenseweg.** Deze hagen dienen ter voorkoming van loslopende honden in de akkers.
- **Bestrijding Japanse duizendknoop.** Dit betreft het verwijderen van duizendknoop uit bosvak 5b, inclusief herstel van de oorspronkelijke kruidenrijke vegetatie van deze kleinschalige open ruimte in het bos.
- **Laanherstel.** Dit betreft prioritering te herstellen laandelen en uitvoer van het herstel gebaseerd op het uitgevoerde historisch onderzoek (zie par 3.2) en de huidige natuurwaarde.
- **Opheffen reguliere verpachting.** Dit betreft de twee akkers op de Amerongse Eng welke beide in het natuurbeheerplan 2020 zijn opgenomen als N00.05 In agrarisch gebruik. Voor deze categorie geldt dat de Provincie Utrecht wil bijdragen aan het uitkopen van de pacht ten behoeve van natuurontwikkeling (hier de ontwikkeling van natuurakkers).

5.2 BEHEERMAATREGELEN

Voor de beheerkaarten zie Bijlage 2 en 3.

Amerongse Bovenpolder

Het beheer van de Amerongse Bovenpolder bestaat uit integrale jaarrondbegrazing. Het kuddebeheer is gericht op het creëren van voedselschaarste in de tweede helft van de winter. Gestreefd wordt het juiste evenwicht te bereiken door rond eind maart alle vrouwelijke dieren een conditiescore te geven. Als deze score gemiddeld onder een bepaald niveau komt, dus de dieren hebben een te slechte conditie, dan wordt een deel van de kudde het volgende jaar uit de Bovenpolder gehaald. Indien de oppervlakte van een bepaald type vegetatie dominant wordt of een type juist dreigt te verdwijnen worden aanvullende beheermaatregelen genomen gericht op instandhouding van het gewenste vegetatiemozaïek.

Aanvullend op de jaarrond begrazing worden maatregelen genomen om specifieke biotopen in stand te houden of te ontwikkelen. Het betreft grondwater gevoede vegetaties (hooilanden) en (riet)moeras:

- Onderlangs wordt het hooiland jaarlijks (juli-augustus) gemaaid en afgevoerd. Gegeven de natte omstandigheden gebeurt dit meestal met aangepast materiaal (wetlandtrack), maar indien de bodem dit toelaat bij droge omstandigheden met licht ‘normaal’ materiaal. In 2018 was nabeweiding door droge omstandigheden mogelijk. Alleen in droge jaren is de productie na het maaien nog hoog. Tussen hooiland en bos wordt een gemiddeld 5 meter brede strook niet gemaaid. Hier is ruimte voor de ontwikkeling van struweel en zoomvegetaties. De poelen worden periodiek en gefaseerd geschoond;
- Jaarlijks wordt een rietperceel in het moeras (westelijke deelgebied) gemaaid. De oppervlakte is afhankelijk van de groei van wilgenuitlopers. Waar mogelijk wordt overjarig riet ontwikkeld;
- Het vogeleiland wordt jaarlijks handmatig gemaaid en het maaisel afgevoerd;
- Het rabattenland ten noorden van het Spijk wordt jaarlijks gemaaid en afgevoerd, afhankelijk van de vegetatie ontwikkeling en broedvogels in juli maar meestal in augustus. De percelen worden na het maaien opengesteld voor de grazers;
- Het Rijnmoeras wordt periodiek en gefaseerd, afhankelijk van de vegetatie ontwikkeling, gemaaid en afgevoerd. Daarnaast is periodieke inundatie zeer gewenst (zie par. Inrichtingsmaatregelen). Het moeras vormt geen onderdeel van de begrazingseenheid.

Het beheer van het bos Onderlangs is gericht op instandhouding van de bijzondere floristische waarde:

- Periodiek en gefaseerd wordt kleinschalig gedund, waarbij tak- en tophout wordt afgevoerd. Bodemverdichting en verruiging met bramen wordt voorkomen.
- Het bos vormt geen onderdeel van de begrazingseenheid Amerongse Bovenpolder;

Ten aanzien van het molenbiotoop bij korenmolen ’t Wissel:

- De oostelijke uitloper van het bos Onderlangs, ten zuiden van korenmolen ’t Wissel, wordt eens per tien jaar afgezet, zodat de molen voldoende wind vangt. Opslag van Amerikaanse vogelkers wordt bestreden.
- In het kleine akkertje bij de molen worden oude gewassen (boekweit, winterrogge e.d.) geteeld.

Amerongse Bos

Akkerbeheer

Algemeen:

- De akkers worden jaarlijks licht bemest met ruige stalmest (tot 10 tonha-1jr-1) en periodiek bekalkt;
- Bodembewerking is maximaal 20cm diep. Akkers vrij van probleemkruiden (met name kweek) worden niet kerend bewerkt;
- Zaaigoed bestaat deels uit ongeschoond zaad van eigen akkers. De zaaidichtheid is afhankelijk van kiemkracht, foerageergedrag zaadetende vogels, graasdruk konijnen en dichtheden van probleemkruiden (kweek, witbol en windhalm);
- Probleemkruiden worden of mechanisch bestreden, of door middel van groene braak;

Vruchtwisseling:

- Op de akkers met hoofddoelstelling flora (Korensla-associatie) wordt een vruchtwisseling van 2-3 jaar wintergraan en 1 jaar zomergraan aangehouden om de opbouw van rogge-moeheid tegen te gaan. Haver wordt als zomergraan ingezet daar deze niet dezelfde bodemziektes vermeerderd als de overige granen. Er worden langstro rassen gebruikt. Zomergraan kan ook vervangen worden door groene braak of boekweit;
- Op de akker met hoofddoelstelling fauna worden zomergraan en groene braak (als in faunastroken) jaarlijks afgewisseld op de helft van het perceel. Naast wintervoedsel voor akkervogels zijn deze percelen noodzakelijk voor de instandhouding van kleine parelmoervlinder. Van belang is dat de

zomergraanakker met veel akkervooltjes tot na het uitvliegen van de eerste generatie (circa half april) niet wordt geroerd;
- De faunaranden bestaan uit een 6 meter brede bloemenstrook (zomergraan met kruiden) en twee grasstroken van 2 meter breed, een met kort gras en een met lang gras. Beide worden eens per jaar in augustus gemaaid en afgevoerd. De korte wordt daarnaast in april en juni gemaaid zonder afvoer;
- Een klein perceeltje bij de tabaksschuur wordt beheerd als tabaksakker.

Overgangen van de akkers naar bos worden verder geleidelijk gemaakt door aanplant besdragende struiken en de ontwikkeling van kruidenrijke zoomvegetaties.

Bosbeheer

Voor het bos geldt (zie Bijlage 1 voor de kaart bosopstanden):
- Amerikaanse vogelkers en opslag Amerikaanse eik worden planmatig (vooruitlopend op dunningen) bestreden. Duizendknoop in afdeling 5b wordt bestreden;
- Bij dunningen wordt gestreefd naar een hoger aandeel inheems loof(hout) ten koste van uitheemse soorten;
- Het aandeel uitheems naaldhout wordt verminderd door omvorming van (delen van) door uitheems naaldhout gedomineerde opstanden. Voorrang krijgen opstanden die zich sterk in het omringende bos uitzaaien;
- Verjonging wordt waar nodig bijgestuurd door het verwijderen van uitheems naaldhout;
- Een structureel aandeel dood hout wordt in stand gehouden door regelmatig ringen van bomen van allerlei soorten en afmetingen. Ringen is een van de maatregelen om toekomstbomen meer ruimte te geven tijdens dunningen.
- Verspreid in de gemengde percelen en in het eikenspaartelgenbos worden groepjes bomen met goed verteerbaar strooisel aangeplant. Het gaat om soorten als winterlinde, boswilg, hazelaar, haagbeuk en zoete kers;
- Op het plateau (afdelingen 2a, 2b en 3a) staat de oudste opstand van het bos met nog enkele grove dennen uit eind 18de eeuw en monumentale beuken. Deze bomen worden als ecologisch zeer waardevolle elementen behouden om uiteindelijk op natuurlijke wijze in te storten. In deze opstanden wordt alleen ingegrepen om exoten te verwijderen.
- Kleinschalige open ruimtes worden ontwikkeld en in stand gehouden (vooral in vakken 5 en 6). Afdeling 3b wordt als boomheide beheerd.
- De zichtas vanaf het uitkijkpunt wordt door hakhoutbeheer in stand gehouden
- De bestaande laanstructuur wordt in stand gehouden. Dit betekent dat op termijn (projectmatige) verjonging van delen van de lanen noodzakelijk wordt. Er wordt rekening gehouden met holenbroeders (waaronder de boommarter) en vleermuizen. Voordat verjonging plaatsvindt wordt het betreffende laangedeelte geïnventariseerd.

Recreatie

Ten aanzien van recreatie:
- De MTB-route wordt onderhouden door vrijwilligers van MTB Utrechtse Heuvelrug;
- De bestaande recreatieve zonering wordt in stand gehouden. Recreatieve elementen en voorzieningen, waaronder de padenstructuur, worden onderhouden.

BIJLAGE 1 BOSOPSTANDENKAART AMERONGSE BOS

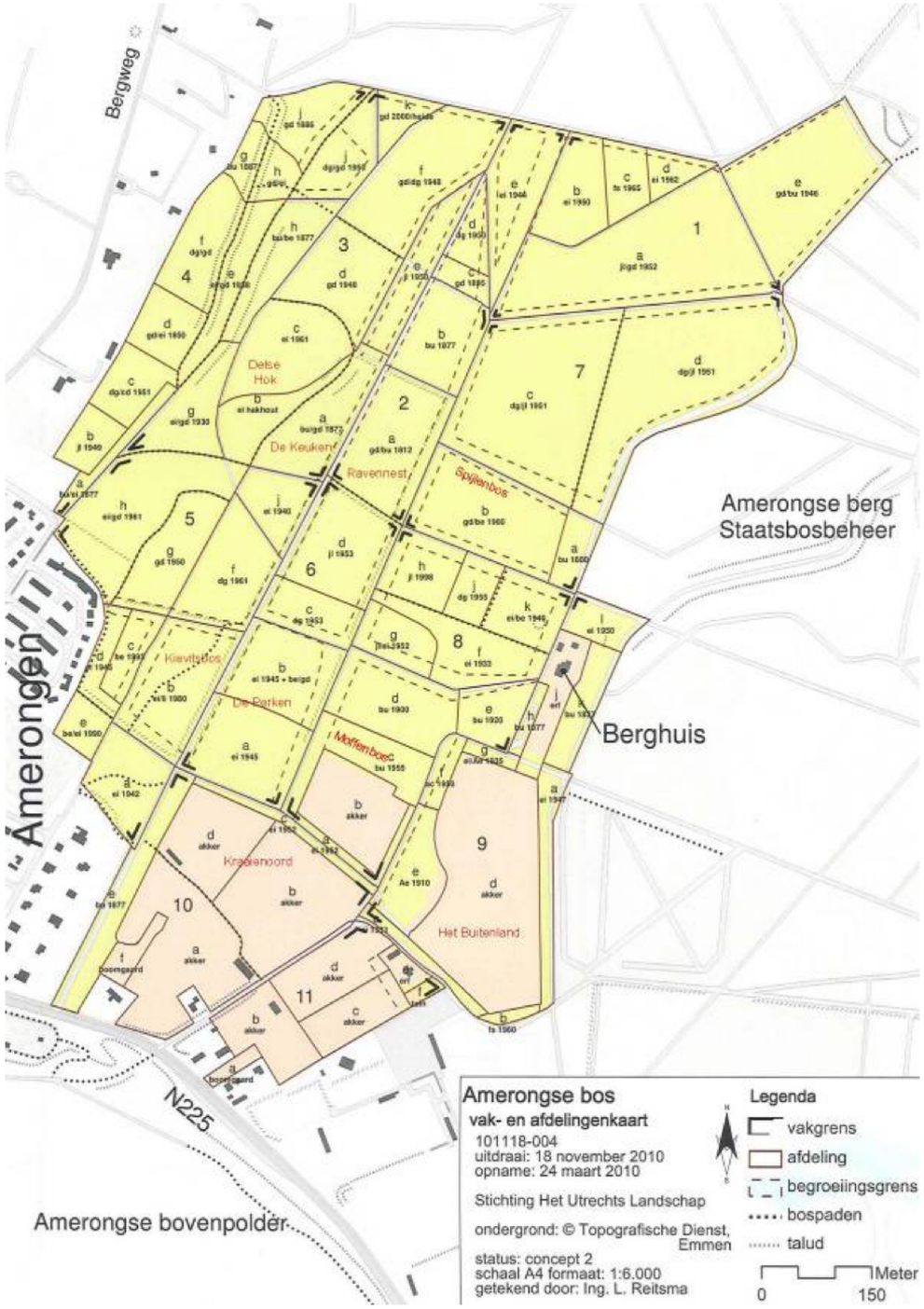

BIJLAGE 2 BEHEERKAART AMERONGSE BOVENPOLDER

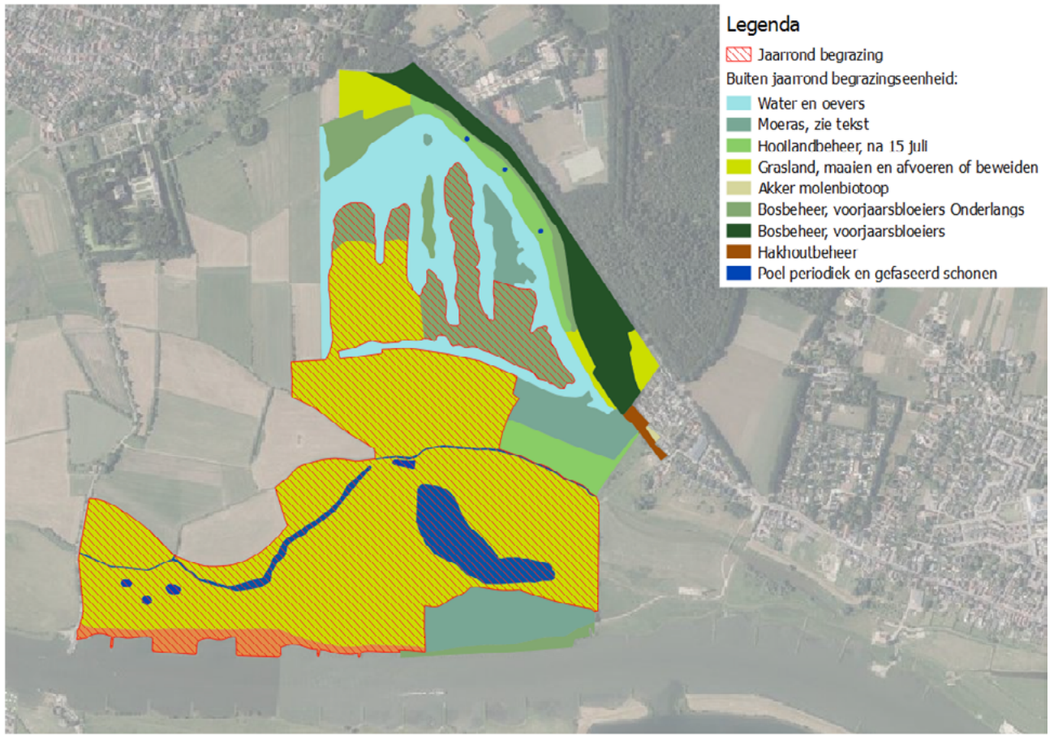

BIJLAGE 3 BEHEERKAART AMERONGSE BOS

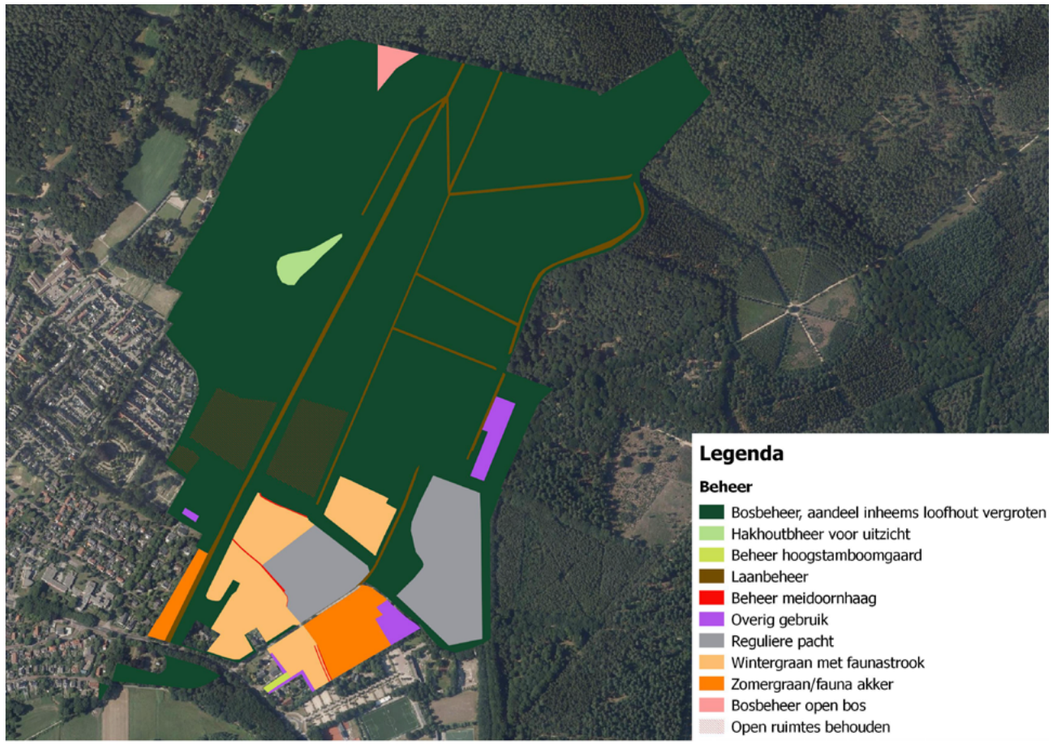

Bezoekadres
Landgoed Oostbroek
Bunnikseweg 39
3732 HV De Bilt

Postadres
Utrechts Landschap
Postbus 121
3730 AC De Bilt

Telefoon
030 - 22 05 555
IBAN
NL27 RABO 0102 0710 20

Aangesloten bij LandschappenNL,
het samenwerkingsverband van de
12 provinciale Landschappen

Algemeen Nut Beogende Instelling
ANBI

CBF ERKEND
GOED DOEL

www.utrechtslandschap.nl